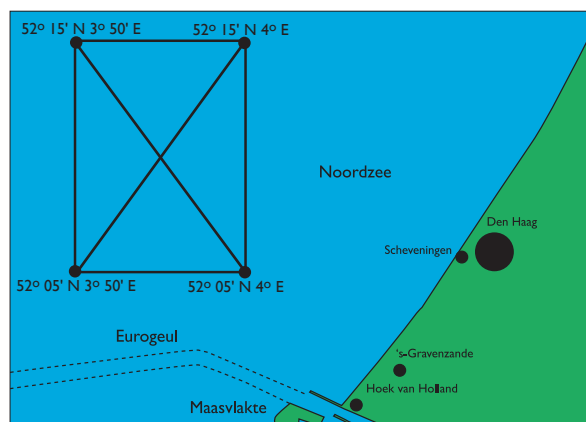

Rapana venosa: een nieuwe exoot voor Nederland

ROBERT VINK & HANS POST *

Zaterdagochtend 23 juli 2005 was Klaas Post in de haven van Stellendam om opgeviste botten op te halen. In afwachting van het binnenkomen van het schip scharrelde hij wat rond aan dek van twee andere vissersboten die al gelost hadden. Op het dek van de Eurokotter OD-9 viel zijn oog op een schelp die hij niet kende. Het vrij grote slakkenhuis lag in de zon, bevatte een stinkend vocht en het weekdier leefde nog (maar net). Klaas vermoedde (gebaseerd op zijn ervaring met opgeviste wulken) dat de schelp twee à drie dagen eerder was opgevist. Hij presenteerde zijn vondst op 23 augustus in het museum aan schelpencollectie-beheerders Hans Post en Robert Vink. Zij herkenden de schelp onmiddellijk als *Rapana venosa* en roken onraad. Op basis van recente literatuur en verdere naspeuringen zetten zij het volgende op papier.

LINKS:
GEADERDE STEKELHOREN
RAPANA VENOSA,
NMR 20120.
[FOTO'S ROBERT VINK]
RECHTS:
DE RECHTHOEK GEEFT
HET DEEL VAN DE
NOORDZEE AAN WAAR-
BINNEN DE *RAPANA*
WERD OPGEVIST.
[ILLUSTRATIE
JAAP VAN LEEUWEN]

De fraaie schelp die Klaas Post op 23 augustus 2005 aan het museum schonk is onmiskenbaar van de soort *Rapana venosa* (Valenciennes, 1846). De top is wit tot crèmekleurig en de windingen zijn hoekig met daarop spitse knobbels. Op de windingen zijn bruine langwerpige vlekken te zien die worden afgewisseld door witte vlekken. De mondopening is oranje van kleur, aan de columellaire zijde en de bovenzijde van de mondopening verloopt de kleur van oranje naar wit. De binnenzijde van de buitenrand van de mondopening is licht gewelfd. Het operculum (afsluitklep) ontbreekt. Maten: lengte 123 mm, breedte 88 mm, hoogte 87 mm en breedte mondopening 42 mm. Het deels verrotte weekdier is op 70% alcohol geconserveerd en de schelp wordt droog bewaard, beiden in de collectie van het Natuurmuseum Rotterdam onder catalogusnummer NMR 20210.

De OD-9, het schip dat de schelp opviste, is een zogenaamde Eurokotter die binnen de 12 mijl zone mag vissen. Er wordt op de bodem naar platvis gevist. Navraag bij de bemanning bracht aan het licht dat de schelp in het Nederlandse deel van de Noordzee, ten noorden van de Eurogeul voor de kust van Scheveningen werd gevangen. Het gehele vangstgebied lag om precies te zijn tussen 52° 05' - 52° 15' N en 3° 50' - 4° E. Ook bleek dat er in dat gebied meerdere exemplaren opgevist werden die hun weg vonden naar de visafslag in een krat met wulken (*Buccinum undatum*).

Rapana venosa behoort tot de familie Muricidae (purperslakken). Zijn oorspronkelijke verspreidingsgebied be-

vindt zich in Oost-Azië in de Japanse Zee, de Gele Zee, de Bohai Zee en in de Oost-Chinese Zee van Taiwan in het zuiden tot de Peter de Grote Baai nabij Vladivostok in het noorden. In de jaren 50 van de vorige eeuw dook de soort op in de Zwarte Zee, vermoedelijk aangevoerd met schelpdieren uit de Oriënt. In 1974 bereikte hij via (larven in) ballastwater uit schepen het noorden van de Adriatische Zee en in 1998 werd hij voor het eerst opgevist in de Baai van Quiberon aan de zuidkust van Bretagne (Frankrijk). De invasie van *Rapana venosa* via ballastwater heeft zich inmiddels uitgestrekt tot de wateren rond Indonesië, het oosten van het Arabisch schiereiland, en langs de Atlantische kust van de Nieuwe Wereld (Chesapeake Bay, Virginia en Rio de la Plata, Argentinië). NMR 20210 documenteert de eerste vondst van deze soort in Nederlandse kustwateren. Wij stellen als naam 'Geaderde stekelhoren' voor.

In Oost-Azië worden de slakkenhuizen tot 18 cm groot, terwijl ze in de Zwarte Zee doorgaans een maximum lengte van 12 cm bereiken. NMR 20210 valt daar net boven, en is daarom zeker geen onvolgroeid exemplaar. Het dier voedt zich actief met (de weekdieren uit) tweekleppige schelpen en is in de Zwarte Zee verantwoordelijk voor enorme slachtpartijen onder de daar van nature voorkomende oester- en mosselsoorten. Na de invasie van de Bretonse kust vrezende lokale schelpdierkwekers een vergelijkbare situatie, en nu deze roofzuchtige slak ook Nederland bereikt heeft, is het afwachten wat de gevolgen voor onze kustfauna zullen zijn.[]

* [R.J. Vink en J.N.] Post zijn collectiebeheerders malacologie van het Natuurmuseum Rotterdam; e-mail r.j.vink@planet.nl en posthans@kabelfoon.nl]